

poglavje 7

dr. Miroslav ŽABERL, univ. dipl. iur.

(deloma povzeto in dopolnjeno po Ahačič, Dougan in Koračin)

NORMATIVNA UREDITEV SLOVENSKEGA RIBIŠTVA

Ustava Republike Slovenije, ki je najvišji pravni akt vsebuje kar nekaj določb, ki jih lahko v širšem smislu opredelimo kot okoljevarstvene ali naravovarstvene. Iz teh določb izhaja dolžnost države, da skrbi za ohranjanje naravnih bogastev in ustvarja možnosti za skladen civilizacijski in kulturni razvoj. Naravna bogstva so namreč del ekosistemov, to je naravnih združb, katerih del je tudi človek. Ustavne določbe, ki so zajete v večih členih Ustave RS, bi lahko združili v naslednjo skupno izvedeno misel:

»Vsa naravna bogstva, gore in morje, zrak in vodotoki so javno dobro pod posebnim nadzorom države, njih izkoriščanje pa je določeno z zakoni.«

S tem določili je povedano, da so med ostalim tudi vodotoki, kot javno dobro, dani na razpolago vsem, vendar so pod posebnim nadzorom države, ki predpiše tudi njihovo izkoriščanje oziroma upravljanje. Izkoriščanje in upravljanje z vodotoki mora biti skladno z zagotavljanjem ekološke funkcije pri pridobivanju in uživanju (omejene) lastnine, izvajanje dejavnosti pa ne sme biti v nasprotju z javno koristjo, hkrati pa mora biti skladno z zagotavljanjem zdravega življenjskega okolja.

Vodotoki predstavljajo pomemben del človekovega življenjskega okolja, ekosistema in narave. Prav tako je voda pomemben vir za človekovo preživetje. Vodni živelj, predvsem pa ribe, ki živijo v vodi pa so pomemben del tako gospodarskega kot negospodarskega sistema. Čeprav ribiče in tiste, ki naj bi skrbeli za upravljanje voda, na prvi pogled zanima v prvi vrsti lov rib, pa predstavlja normativna urejenost sladkovodnega ribištva širok zbir predpisov, ki se nanašajo na:

- normativno podlago o varstvu okolja in narave,
- normativno podlago o varstvu voda,
- normativno podlago o varstvu živali ter
- normativno ureditev sladkovodnega ribištva.

Vse to tvori zaokroženo celoto pravnih predpisov, ki vsak s svojega zornega kota ureja in varuje okolje, naravo, vodo in vodni živelj. Ribič, predvsem pa gospodarji in ribiški čuvaji morajo poznati namen in temeljna načela in zapovedi posameznih normativnih podlag o varstvu okolja, narave, voda in živali, podrobneje pa morajo poznati predpise, ki se nanašajo na normativno ureditev sladkovodnega ribištva. Danes veljavna normativna podlaga pa ima svoje korenine v dolgi zgodovini naših prednikov, zato je za pravilno razumevanje smisla današnje ureditve dobrodošlo poznavanje zgodovine ribištva in ribiške zakonodaje.

KRATEK ZGODOVINSKI ORIS

Izkopanine, poslikave v votlinah, najdeni fosilni predmeti nas učijo, da je bil v pradavnini poleg lova ribolov eden najpomembnejših načinov prehranjevanja človeka. V tej najzgodnejši dobi nomadska plemena, v katerih je človek živel, niso poznala nobenih omejitev, ne v načinu ulova ne v številu rib. Kar je (pra)človek ujel je bilo njegovo. Rib je bilo dovolj, človek pa je izključno zaradi prehrane. Toda v nadaljnjem razvoju človek ni bil

več nomad, potujoči lovec. Pričel se je za stalno naseljevati in braniti svoje domače okolje pred drugimi vsiljivci. Prilastil si je tudi pravico do izključnega ribolova na področju, kjer je živel.

V nadaljnjem razvoju, ki je trajal tisočletja, so pričele nastajati razredne družbe. Te so se delile na bogate in revne, gospodarje in podložnike. Tudi v ribolovu je prišlo do nadaljnjih omejitev pravic ribolova. Absolutno pravico do ribolova si je prilastil vladar. Ta je pravico, proti določeni odškodnini ali proti uslugam odstopil svojim vazalom, knezom, graščakom, fevdalnim gospodom, oni pa so jo po svoji presoji in vedno za proti usluge odstopali svojim tlačanom.

Tako opisuje pravico do ribolova na slovenskih tleh tudi Janez Vajkard Valvazor v svoji znameniti knjigi iz 17. stoletja. V njej opisuje tudi način izlova rib v času presihanja Cerkniskega jezera. O Cerkniskem jezeru piše tudi Steinberg in navaja, da je bil izlov rib ob presihanju jezera točno opredeljen in med ostalim je bilo določeno kdo in kdaj ima pravico izlova. Kot prvi je imel pravico deželni knez nato graščak, kar je ostalo je lahko pobrala podložniška raja.

Na območju Republike Slovenije je bila ustanovljena prva ribiška organizacija leta 1880. Takratna deželna vlada za Kranjsko je 12. decembra 1880 z odlokom št. Z-9562 odobrila pravila prvega Ribiškega društva na Kranjskem. Vode in ribiške pravice so bile takrat večinoma v zasebni lasti, le manjši del je pripadal občinskim skupnostim, ki pa so imele samo s pravico izkoriščanja voda. Kljub razmeram, ki so vladale v tistem času, pa se je našlo nekaj naprednih ribičev, ki so se združili v ribiškem društvu in so si postavili za svoj glavni cilj naprednejšo ribiško ureditev na Slovenskem. Med njimi je bil tudi prof. Ivan FRANKE, avtor osnutka prvega ribiškega zakona, napisanega (tudi) v slovenskem jeziku, ki je bil sprejet 18. avgusta 1888. Ta zakon je bil eden od najbolj naprednih predpisov v takratnih avstro-ogrskih deželah.

Zakonodajna ureditev ribolova do konca druge svetovne vojne, to je do leta 1945, si je bila v evropskih deželah podobna. Osnovno načelo, ki je veljalo in še danes velja, je delitev na zaprte in odprte vode, oz. kot jih večina tujih zakonodaj imenuje v stoječe in tekoče vode. Ribolovne pravice so bile vezane na zemljiškoknjižnega lastnika zemljišča oz. vodne struge. Kot lastniku zemljišča, po katerem je tekla vodna struga, mu je pripadala tudi ribolovna pravica. Ta je bila brezplačna, izhajala je iz absolutne lastninske pravice. Obstojele so le različne zakonske omejitve, npr., da je takšno ribolovno pravico imel le, če je bil lastnik vsaj dveh kilometrov vodne struge. Isti princip je veljal tudi za zaprte vode, to je, da je bil lastnik zemljišča, na katerem se je nahajala takšna zaprta voda, istočasno tudi izključni ribolovni upravičenec.

Na večjih vodah, v katerih struge niso bile v privatni, temveč v splošni lasti (reke, jezera, akumulacije, mrtvice itd.), je bil ribolov dovoljen vsakomur, razen če ribolovne pravice niso bile s posebnimi dekreti kot služnost podeljena določeni fizični ali pravni osebi (npr. graščina, poklicnim ribičem, raznim skupnostim ipd.).

Do leta 1945 je bilo ribištvo urejeno tudi v Sloveniji po približno enakih principih kot v sosednih državah Avstrije, Nemčije, Francije. Izključna pravica gospodarjenja z vodnim življem v zaprtih vodah je pripadala zemljiškoknjižnemu lastniku zemljišča ali vodne struge. V odprtih vodah, ki so bile v splošni lasti so se ribolovne pravice dodeljevale na podlagi koncesijskih pogodb tako fizičnim kot pravnim osebam (zakupnikom, kooperantom, zadrugam, ribiškim društvom in klubom).

V letu 1934 je bila ustanovljena "Zveza ribarskih društev dravske banovine" s sedežem v Ljubljani, v katero so se včlanjevali zakupniki, kooperanti, ribiška društva, klubi itd. Namen

zveze je bil posvetovanje o ribiških vprašanjih, zastopanje društev pred oblastmi in javnostjo, ustanavljanje ribiških društev, vodenje katastra, organiziranje tečajev in izdajanje glasila. (primerjaj z nalogami RZS). Za časa Kraljevine Jugoslavije je 1938 leta izšel "Zakon o sladkovodnem ribarstvu" in "Pravilnik o izvrševanju zakona o sladkovodnem ribarstvu". Nedvomno sta bila Zakon o sladkovodnem ribarstvu in na njem sloneči izvršilni predpis, za takratni čas in razmere napredna predpisa. Z njima se je podrobneje določalo ribolovne pravice, postavljali ribiški okraji ter uvajalo načelo gospodarskega izkoriščenja. Pravilnik je imel omejitve, predvsem varstvene dobe.

Po letu 1945 pa je prišlo v zakonodaji evropskih dežel do korenitih sprememb. Prosti ribolov v tekočih vodah je bil odpravljen. Ustanovljeni so bili ribiški revirji. S podrobnejšimi predpisi je bil določen način dodelitve ribolovne pravice fizičnim ali pravnim osebam s koncesijsko pogodbo na osnovi licitacije. Napravljena je bila še ostrejša ločitev med odprtimi in zaprtimi vodami. V večini dežel je ostala ribolovna pravica lastnikov vodnih zemljišč ohranjena. Z zaprtimi vodami na zemljiščih, ki so zasebna last, ima izključno in neomejeno pravico gospodarjenja ribolova in prisvajanja rib zemljiškoknjižni lastnik nepremičnine. Ribolovne pravice lastnikov strug, to je tekočih voda pa so podvržene regulativi, to je predpisom o ribištvu izdanih s strani deželnih vlad s približno enakimi obveznostmi, kot jih nalagajo predpisi za ribolovne vode, ki se dodeljujejo na podlagi koncesije. Npr. obvezna vlaganja, čas in način ribolova, najmanjše lovne mere, omejitve in prepovedi ribolova, prepoved vlaganja določenih ribjih vrst itd.

Nekoliko drugačen je bil razvoj ribištva v Sloveniji. Po letu 1945 je glede na novo družbeno ureditev prišlo do bistvenih sprememb ne samo glede lastništva zemljišč in vodnih strug, temveč tudi glede ribolovnih pravic. Tako zvezni kot republiški predpisi so določali, da so vode in vodotoki kot dobrina splošnega pomena t.i. splošno ljudsko premoženje (SLP).

Vodna zemljišča, pribrežna zemljišča, vsi manjši vodotoki, ki so bila prej v privatni lasti, tudi zaprte vode, vključno z vsemi ribolovnimi pravicami so bile podružbljene. Zasebnih ribolovnih pravic ni več. Leta 1946 so bile ustanovljene 'ribarske zadruge' in sicer po posameznih območjih. Njihova skupna krovna organizacija je bila Sosvet ribarskih zadrug. Po odpravi sosveta je bila ustanovljena republiška ribiška komisija z nalogo, da pripravi vse potrebno za ustanovitev ribiških društev in njihove zveze.

Največ ribiških društev je bilo ustanovljeno v letu 1952. Tem društvom so upravni organi dodeljevali ribolovne pravice in pravice upravljanja z nepremičninami vezanimi na vode. Le v okviru ribiških organizacij, si je posameznik lahko pridobil pravico do ribolova. V letu 1953 je bila ustanovljena Zveza ribiških družin Slovenije, ki je neposredna predhodnica današnje Ribiške zveze Slovenije.

V letu 1954 je bil sprejet prvi Zakon o sladkovodnem ribištvu, ki je bil v letu 1958 delno spremenjen, v letu 1976 pa je bil sprejet nov Zakon o sladkovodnem ribištvu, ki je veljal polnih trideset let do sprejetja sedaj veljavnega zakona.

V letu 1954 je bil sprejet prvi Zakon o sladkovodnem ribištvu, bistvena novost sprememb zakona v letu 1958 pa je bila, da se med ribiškimi organizacijami prvič omenjata zveze ribiških družin (ZRD) in ribiška družina (RD), katere glavna naloga je ribiško gospodarjenje v ribiškem okolišu. V letu 1965 je bil zakon delno spremenjen, v letu 1976 pa je bil sprejet nov Zakon o sladkovodnem ribištvu, ki je veljal polnih trideset let do sprejetja sedaj veljavnega zakona.

Normativna podlaga o varstvu okolja in narave

Namen zakonodaje s področja varstva okolja je urejanje varstva življenjskega in z njim neločljivo povezanega naravnega okolja ter splošnih pogojev rabe naravnih dobrin. Zagotavljanje ustreznega naravnega okolja je namreč življenjska nuja za sobivanje in preživetje živalskih in drugih vodnih organizmov. Temu cilju sledi tudi naravovarstvena politika EU, ki se je od prvotne zakonske zaščite posameznih ogroženih živalskih vrst usmerila v ohranjanje njihovega življenjskega okolja. To se še posebej zrcali iz zbirke direktiv zbranih v *Naturi 2000*, ki predstavlja krovni akt zaščite okolja in narave v EU in s katerim je usklajena tudi slovenska zakonodaja s tega področja.

Zakon o varstvu okolja v 2. členu določa, da je namen varstva okolja spodbujanje takšnega družbenega razvoja, ki omogoča dolgoročne pogoje za človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja ter ohranjanje biotske raznovrstnosti. Po načelu ekološke funkcije lastnine (čl. 16) je treba pri uživanju lastninske pravice ali pravice splošne rabe naravnih dobrin, zaradi upoštevanja ekološke funkcije lastnine zagotoviti ohranjanje in izboljšanje kakovosti okolja, ohranjanja naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti.

Zakon nadalje v 17. členu določa, da so *vode*, mineralne surovine, prosto živeče divje živali, *ribe* in druge prostoživeče vodne živali in rastline v *odprtih vodah* in v ribolovnem morju lastnina države. V nadaljnjih členih (21. do 24.) so določbe, da lahko republika ali lokalna skupnost proti plačilu, podeli koncesijo na naravni dobrini pravni ali fizični osebi, če je ta usposobljena za njeno upravljanje, rabo ali izkoriščanje. Predmet koncesije na naravnem dobru je lahko samo pravica do njegovega upravljanja ali posebne oz. podrejene rabe ali izkoriščanja. Koncesija se pridobi na podlagi javnega razpisa s koncesijskim aktom. Prednostno pravico pridobitve koncesije ima lastnik prostora, na katerem je naravna dobrina.

Za ribištvo so pomembne predvsem določbe 9. člena zakona, ki navajajo, da je povzročitelj za čezmerno obremenitev okolja, torej tudi vode, kazensko in odškodninsko odgovoren. Poleg plačila odškodnine je naloga povzročitelja, da odpravi vir in posledico svojega čezmernega obremenjevanja. V 10. členu zakon predpisuje tudi tako imenovano ekološko takso in obvezno zavarovanje proti odgovornosti. Kazenska odgovornost povzročitelja je predpisana v 333. členu *Kazenskega zakonika*, ki opredeljuje kaznivo dejanje *razvrednotenja okolja*, o čemer podrobneje pišemo v 8. poglavju priročnika. Odškodnina se izračuna na podlagi *Odškodninskega cenika za povračilo škode na ribah*, kar podrobneje opredeljujemo v podpoglavju o normativni podlagi o varstvu živali.

Nadzor nad izvajanjem določb navedenega zakona opravlja inšpekcija, pristojna za varstvo okolja. Poleg te inšpekcije izvaja določene naloge, ki so povezane z varstvom okolja in ribolovnimi vodami tudi ribiška inšpekcija. Zakon uvaja tudi posebne *okoljevarstvene nadzornike*, ki med ostalimi nalogami izvajajo tudi nadzor nad onesnaževanjem voda iz malih komunalnih čistilnih naprav ter obrti in obrti podobnih dejavnosti. Glede na področje njihovega delovanja, je priporočljivo sodelovanje ribiške družine, seveda na tistih območjih, kjer so ti nadzorniki imenovani.

Namen zakonodaje s področja ohranjanja narave je v ohranjanju biotske raznovrstnosti in naravnega ravnovesja. ter določanje ukrepov za izvedbo teh nalog. Urejanje zadev ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstvo naravnih vrednot je v pristojnosti države, razen zadev lokalnega pomena, ki so v pristojnosti lokalne skupnosti.

Zakon o ohranjanju narave prepoveduje *naseljevanje* tujerodnih rastlin ali živali, razen izjemoma, za kar pa mora dati ministrstvo posebno dovoljenje in je vsaka posamezna naselitev pod posebnim nadzorom (čl. 17). Za ribiške upravitelje to pomeni, da načeloma ne morejo v vode s katerimi gospodarijo, naseljevati tujerodnih ribjih vrst, temveč je potrebno

vode poribljavati predvsem z domačerodnimi vrstami. Tudi *doseljavanje* rastlin in živali tujerodnih vrst mora biti spremljano in načrtovano in je dovoljeno zgolj na podlagi dovoljenja pristojnega organa. Konkretizacijo teh določb vsebuje Zakon o sladkovodnem ribištvu v poglavju o načrtovanju upravljanja in ribiško gojitvenih načrtih.

Zakon še določa, da so rastline in živali pod posebnim varstvom države, ostanejo pa lahko last tistega, ki jih je iz narave vzel, skladno z zakonsko določenimi pogoji (čl. 13). Za sladkovodno ribištvo določa te pogoje Zakon o sladkovodnem ribištvu, ki navaja niz prepovedi in zapovedi iz česar izhajajo t.i. pravila športnega ribolova (več o tem glej poglavje 8 tega priročnika). Zakon o ohranjanju narave še eksplicitno določa kot prekršek, če nekdo namerno, brez opravičljivega razloga ubije, poškoduje ali odvzame iz narave določeno žival (čl. 14).

Zakon ustanavlja tudi posebna varstvena območja - rezervate, ki jih določa vlada, kakor tudi pravila ravnanja na teh območjih. V naravnih rezervatih se lahko prepove ali omeji tudi ribolov, če bi ta povzročil bistvene spremembe biotske raznovrstnosti. Zakon predpisuje tudi posebno varstveno območje – območje *Natura 2000*, ki ga je Vlada RS določila z Uredbo o območjih Natura 2000. Za ribiče je pomembno, da se rek uvrščenih v *Naturo 2000* ne sme regulirati, če pa so že regulirane je potrebno poskrbeti za renaturacijo. Določa tudi poseben rdeči seznam ogroženih živalskih in ribjih vrst Slovenije, ki jih je potrebno zaščititi skozi zaščito njihovega naravnega okolja.

Z zakonom o ohranjanju narave se ustanavlja *zavod za varstvo narave* kot javne službe za spremljanje stanja in upravljanje potrebnih ukrepov. Inšpekcijski nadzor nad izvajanjem določb tega zakona izvajajo praviloma inšpektorji, pristojni za ohranjanje narave za določbe, ki se nanašajo na ribištvo pa tudi ribiška inšpekcija. Neposredni nadzor v naravi nad spoštovanjem prepovedi tega zakona izvajajo tudi posebni *naravovarstveni nadzorniki*, ki so lahko profesionalni ali prostovoljni. Za izvajalce ribiškega upravljanja, predvsem pa za ribiške čuvaje je koristno, da stopijo v stik z (morebitnimi) nadzorniki, ki nadzorujejo spoštovanje zakonskih določil na območju, kjer tečejo vodotoki, ki so v upravljanju določene ribiške družine.

Normativna podlaga o varstvu voda

Tudi pri normativnem urejanju varstva voda je pomembna skupna naravovarstvena politika EU, ki stremi k upravljanju in zaščiti vseh površinskih in podzemnih voda in ne zgolj na zaščiti pitne vode. Ustrezno zaščito voda je EU uvrstila med prednostne naloge. Za ribiče je pomembno, da so prednostni cilji evropske Direktive o vodah med ostalim: zmanjšanje števila onesnaževalcev voda, znižanje števila regulacij voda in povrnitev vodotokov v vsaj 2. kakovostni razred.

Zakon o vodah ureja upravljanje z morjem, celinskimi in podzemnimi vodami ter vodnimi in priobalnimi zemljišči. Upravljanje z vodami pomeni varstvo voda, urejanje voda in urejanje rabe voda. Upravljanje voda je v pristojnosti države, razen nekaterih nalog, ki so v pristojnosti lokalnih skupnosti.

Voda je opredeljena kot javno dobro, ki ga lahko uporablja vsakdo ob pogojih tega zakona na način, da ne vpliva škodljivo na vodo in naravno ravnovesje vodnih in obvodnih ekosistemov. Tako uporabo vode imenuje zakon **splošna raba** in je v členu 105 Zakona o vodah primeroma naštet kot uporaba vodnega dobra za pitje, kopanje, potapljanje, drsanje ali druge osebne potrebe, če taka raba ne zahteva uporabe posebnih naprav (vodne črpalke, natege in podobno) ali zgraditve objekta in naprave. Izjema je uporaba vodnih črpalk zaradi gašenja požara.

V funkciji splošne rabe so tudi zakonska določila, ki so povezana z omejitvami splošne rabe. Tako je lastnik ali drug posestnik vodnega, priobalnega ali drugega zemljišča dolžan vsakomur dopustiti *neškodljiv prehod* čez svoje zemljišče do vodnega dobra ter dopustiti splošno rabo vodnega dobra (čl. 38). Neškodljiv prehod pomeni, da se s preходом ne povzroča škode. Konkretizacijo tega določila predstavljajo tudi določila Zakona o sladkovodnem ribištvu, ki v 23. členu določajo pravico ribiča in izvajalca ribiškega upravljanja do neškodljivega prehoda čez tuje zemljišče in dostopa do vode zaradi izvajanja ribolova oziroma ribiškega upravljanja. Zakon o vodah še v 38. členu določa, da na vodnem ali priobalnem zemljišču načeloma ni dovoljeno postavljati objektov ali drugih ovir, ki bi preprečevale prost prehod ob vodnem dobru.

Zakon o vodah tudi definira *priobalno zemljišče* celinskih voda, ki sega na vodah 1. reda (večino največjih rek in jezer v državi) petnajst metrov od meje vodnega zemljišča, na vodah 2. reda (preostali vodotoki) pa pet metrov od meje vodnega zemljišča (čl. 14).

Za razliko od režima splošne rabe Zakon o vodah določa, da je za vsako posebno rabo vode, ki presega meje splošne rabe vode, naplavin ali podzemnih voda, treba pridobiti **vodno pravico** in sicer na podlagi **vodnega dovoljenja** ali pa **koncesije**.

V 125. členu Zakon o vodah primeroma našteva rabo vode, za katero je treba pridobiti *vodno dovoljenje*, in sicer poleg lastne oskrbe s pitno vodo, tudi za: namakanje kmetijskih zemljišč, pridobivanje električne energije v elektrarni, ki ni priključena na omrežje, in tudi za vzrejo vodnih organizmov za reprodukcijo ali lastno uporabo. Vodno dovoljenje se izda za določen čas, vendar največ za 30 let.

V 136. členu Zakona o vodah so naštetih primeri rabe vode, ko je treba pridobiti *koncesijo*, in sicer: proizvodnja pijač, proizvodnja električne energije v hidroelektrarni, ki je priključena na javno omrežje, vzreja vodnih organizmov za trg itd.. Koncesija se podeljuje za določen čas, vendar ne več kot za 50 let.

Za vodno pravico je treba plačati plačilo za vodno pravico ter vodno povračilo in sicer brez ozira, ali je vodna pravica pridobljena z vodnim dovoljenjem ali s koncesijo. Višina plačila za vodno pravico je odvisna predvsem od ekonomskih ugodnosti, ki jih bo imel uporabnik vodne pravice. Vsekakor bo plačilo za vodno pravico, pridobljeno s koncesijo, bistveno višje od tistega, ki bo izhajalo iz pridobljenega vodnega dovoljenja, saj pomeni koncesija na naravnih dobrinah njihovo tudi njihovo gospodarsko izkoriščanje.

Ob navedenem bi opozorili še na nekatera **določila zakona, ki so pomembna za upravljavce ribiških okolišev**:

- V 3. odstavku 64. člena Zakona o vodah je prepovedano odvajanja odpadnih voda v naravna jezera, ribnike, mlake, gramoznice in druge naravne vodne zbiralnike, ki imajo stalen ali začasen pritok ali odtok celinskih ali podzemnih voda.
- V 65. členu je prepovedano gnojenje ali uporaba sredstev za varstvo rastlin na priobalnih zemljiščih v tlorisni širini 15 metrov od meje brega voda 1. reda in pet metrov od meje brega voda 2. reda.
- V 67. členu Zakona o vodah je prepoved pranja vseh vozil in drugih strojev oz. naprav v površinskih vodah, na vodnem zemljišču ali na priobalnem zemljišču.
- V 68. členu Zakona o vodah je prepoved odlaganja odpadkov in raznih škodljivih snovi v vodo, na vodno zemljišče ali na priobalno zemljišče.
- V 71. členu Zakona o vodah je določeno, da mora biti pri rabi površinske vode zagotovljen ekološko sprejemljiv pretok vode (Q_{es}) v vseh letnih obdobjih.

- V 72. členu Zakona o vodah je prepoved odvzemanja naplavin, ki bi posegalo v naravno ravnovesje vodnih in obvodnih ekosistemov. To prepoved lahko povežemo s prepovedjo posegov na drstiščih.

Kršitve navedenih in drugih določil zakona so sankcionirane kot prekrški za katere so zagrožene globe. Izvajanje zakona nadzorujejo poleg inšpektorjev, pristojnih za vode in zdravje, tudi vodovarstveni inšpektorji. V primeru, da ribiški čuvaj zazna navedene kršitve poda poročilo o prekršku pristojni inšpekcijski službi. Za izvajanje strokovnih nalog zakon ustanavlja Inštitut za vode Republike Slovenije.

Ribiči niso edini, ki za svojo dejavnost uporabljajo vodo. V rekreativne namene jo lahko uporabljajo tudi kopalci, določene celinske vode pa so zaradi svoje naravne danosti primerne tudi za plovbo s plovili. To področje, ki je lahko za ribiče tudi moteče, za ribji živelj pa ogrožujoče, ureja **Zakon o plovbi po celinskih vodah**. Zakon v 4. členu določa, da plovbo po posamezni celinski vodi na svojem območju, upošteva naravne danosti, uredi lokalna skupnost. Občine, ki to področje praviloma urejajo z Odloki o plovnem režimu morajo pri tem, skladno z določili citiranega člena Zakona o plovbi po celinskih vodah, med ostalim upoštevati predpise o varstvu okolja, ohranjanju narave in voda ter *sladkovodnega ribištva*. Za upravljalce ribolovnih voda ter nadzorovalce to pomeni, da morajo v primeru morebitnega ogrožanja ribjega življa (npr. nizek vodostaj, drstni čas ipd) z lokalno skupnostjo doseči dogovor o ustreznem upoštevanju pri normiranju plovnega režima.

Za upravljanje z vodami je za ribiče pomembna tudi Uredba o določitvi ribiških območij in ribiških okolišev. S to uredbo je vlada RS vse naravne vode razdelila na 12 ribiških območij in 67 ribiških okolišev. Določila je, da v ribiška območja in okoliše spadajo tudi vse stranske tekoče in stoječe naravne vode, ki so na teh območjih oziroma okoliših. Izločene so le tiste vode (vode posebnega pomena in komercialni ribniki), ki so ločene po zakonu o sladkovodnem ribištvu za zglede in intenzivno gojitev rib, za ohranitev posameznih vrst rib ali za znanstvene namene. Te vode določa Uredba o določitvi vod posebnega pomena. V njej so določene tudi naloge upravljavca, to je Zavod za ribištvo in posebni režimi upravljanja. Temeljni namen za definiranje vod posebnega pomena je vidik »varstva rib« v nekaterih od najbolj ohranjenih in značilnih vodnih ekosistemov.

Normativna podlaga o varstvu živali

Zakon o zaščiti živali določa odgovornost ljudi za zaščito življenja, zdravja in dobrega počutja živali; določa pravila za dobro ravnanje z živalmi; določa kaj se šteje za mučenje živali in katera ravnanja oziroma posegi na živalih so prepovedani; določa pogoje, ki jih je treba za zaščito živali zagotoviti pri reji živali, prevozu, izvajanju določenih posegov na živalih in usmrnitvi živali (čl. 1). Določila zakona veljajo za vse živali, ki imajo razvita čutila za sprejem zunanjih dražljajev in razvit živčni sistem, da boleče zunanje vplive tudi čutijo. Gre predvsem za vretenčarje. Zaščita živali je dolžnost vseh pravnih in fizičnih oseb, pri čemer zakon še posebej izpostavlja tiste organizacije in društva, ki so po svoji dejavnosti v posebnem odnosu do živali, pomeni tudi ribiške družine (čl. 2).

Za ribištvo so pomembna določba 15. člena, ki med ostalim predpisuje, da je prepovedana uporaba živih živali za hrano, vabo in lovno preizkušnjo. Prepovedano je tudi streljanje živali, razen če gre za uplen v skladu s predpisi o lovstvu. V istem členu zakonodajalec prepoveduje tudi krmljenje živali s snovjo, ki ji povzroča trpljenje, poškodbe ali smrt. V ribištvu bi to lahko predstavljale kakšne (neraziskane) novitete za privabljanje rib.

Zakon v istem členu vsebuje tudi zanimivo določbo, da je prepovedano trganje rib s trnkov. Določba sicer nakazuje na upoštevanje etičnih meril v odnosu do plena, čeprav bi lahko zaobsegla tudi morebitno brezobzirnost ribiškega tekmovalca pri lovu ribjega drobiža. Zakon v nadaljevanju v 17. členu prepoveduje prevoz vodnih živali, če ni zagotovljena zadostna količina vode z ustrežno temperaturo in kisikom.

Zakon določa postopek dopustne usmrtnice, ki mora povzročiti hitro in čim manj bolečo smrt (čl. 5 in 26). Kakršnokoli drugačno ravnanje in naklepno »mrcvarjenje« ujetih rib, lahko zato predstavlja mučenje živali.

Nadzor nad izvajanjem tega zakona neposredno opravljajo veterinarski, kmetijski, lovski, ribiški inšpektorji ter inšpektorji pristojni za ohranjanje narave, vsak v okviru svojih pooblastil in pristojnosti. Določena pooblastila imajo tudi policisti. Tako policist kot ribiški inšpektor bi lahko npr. med ostalim, prepovedal prevoz vodnih živali, ki ne ustreza zakonskim določilom. Za vse zakonsko določene prepovedi so predpisane ustrezne globe.

Za področje varstva oziroma zaščite živali je pomembna tudi **Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah**. Uredba poimensko določa ogrožene živalske vrste tako kopenske kot sladkovodne. Navedene živalske vrste je šteti kot naravno znamenitost, katerih obstoj je ogrožen zaradi redkosti, sprememb v okolju, naravnega zmanjšanja njihove populacije ali zaradi vpliva človeka.

Naštete živali je prepovedano zavestno poškodovati, zastrupiti, usmrtiti, odvzeti iz narave, loviti, ujeti ali vznemirjati. V njihov življenjski prostor ni dovoljeno vnašati novih vrst. S to uredbo so torej popolnoma zaščitene tudi vse druge ribje vrste, ki niso npr. zaščitene po Pravilniku o ribolovnem režimu, ki določa najmanjše lovne dolžine rib in varstvene dobe, in to celo leto, ne glede na to, ali živijo v odprtih ali v zaprtih vodah.

Na varstvo ribjega življa se navezuje tudi **Pravilnik o ribolovnem režimu v ribolovnih vodah**, ki med ostalim določa *najmanjše lovne dolžine rib in varstvene dobe*. Te omejitve veljajo le za odprte vode, ne pa tudi za zaprte vode, v katerih upravljavec sam določa najmanjšo dolžino rib in varstvene dobe.

Vsak ribič mora poznati najmanjše lovne mera in varstvene dobe. Zapisane so tudi v letni ribolovni dovolilnici. Niso pa posamično navedene ribe in vodne živali, katerih ribolov je absolutno prepovedan po Uredbi o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah. Te ribe za ribolov niso pomembne, zato jih navedeni podzakonski akt ne upošteva, je pa pomembna njihova zaščita v širšem smislu kot so ogroženost, pomemben prehranski člen drugim vrstam itd..

Pravno varstvo voda in vodnega življa, izraženo v ustavnih in drugih predpisih ter zlasti v 16. členu Zakona o sladkovodnem ribištvu, konkretno izraža **Odškodninski cenik za povračilo škode na ribah**. Ureja postopek za izračun povračila za škodo na ribah. Osnova za izračun odškodnin je prodajna cena za en kilogram šarenk v ribogojnici. Zaradi različnih cen pa je strokovna služba Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano izdala uradno tolmačenje 5. člena citiranega odškodninskega cenika. Na podlagi tega dopisa velja za primerjalno ceno statistično ugotovljena vsakokratna povprečna ***odkupna oziroma proizvajalska cena*** tržnih ***postrvi***. Ceno po uradni dolžnosti ugotavlja Urad RS za statistiko.

Cenik je osnova za uveljavljanje odškodninskih zahtevkov RD in drugih upravljavk z vodnim življem. Določa način, kako se višina škode izračunava in postopek za njeno uveljavljanje. Odškodninski cenik loči dve vrsti škodnih nadomestil:

- **Odškodnino**, ki se plača za vsako *ujeto, odvzeto ali uničeno*: ribo, školjko, raka ali žabo z brezpravnim lovom ali na drug prepovedan način. Odškodnina za vsako

takšno ujeto, odvzeto ali uničeno ribo se izračuna po vrednosti primerka tako, da se pomnoži vsakokratna tržna cena za kg šarenke z vnaprej določenim količnikom. Tako se npr. izračuna: za protipravno ujeto potočno postrv znaša količnik 6, kar se pomnoži s tržno ceno šarenke v ribogojnici, ki znaša npr. 3 EUR-e, torej odškodnina za ujeto potočno postrv znaša, ne glede na velikost – 18 EUR-ov. V primeru, da bi bila škoda povzročena v lovopustu ali v varstveni vodi, se škoda pomnoži s faktorjem 2 po določbi 1. in 2. člena citiranega odškodninskega cenika, kar poviša končni znesek odškodnine na 36 EUR-ov.

- **Škodo**, povzročeno na vodi npr. s škodljivimi snovmi ali škodljivim ravnanjem, ki povzroči popolni ali delni pogin vodnega življa ali uničenja prehrabene verige, se ne obračunava kot navedeno pod prejšnjo alinejo, temveč kot dejanska škoda, na podlagi naslednjih elementov: (1) površina uničenega vodotoka; (2) naseljenost rib po vrstah v kilogramih na enoto površine, povečane za količnik 2,4 (izpad naseljenosti rib triletnega prirastka); (3) tržna cena uničenih rib. K tej škodi se doda še 30 % višine celotne škode za vzpostavitev vode v prvotno stanje (triletni izpad vodnega življa).

Vrednost uničenih iker na drstišču pa se izračuna na podlagi ugotovljenega števila rib na drstišču, preračunano v kilograme, povečano za faktor 4. Za *izračun cene rib* so določeni količniki (osnova je prav tako statistična cena postrvi), ki pa so za te škode bistveno drugačni, nižji, kot za škodo, povzročeno s krivolovom, saj je krivolov naklepno dejanje. Za izračun škode pa so bistveni podatki ribiškega katastra, ki hrani tako podatke o površinah uničenega vodotoka, kakor tudi podatke o naseljenosti rib po vrstah in kilogramih na enoto površine. V odškodninskih sporih so ti podatki, ki jih vodi Zavod za ribištvo Republike Slovenije bistvenega pomena. Zato je tudi pomembno, da ribiške družine ažurno dostavljajo potrebne podatke ribiškemu katastru.

Odškodninski cenik torej loči škodo, ki je povzročena naklepno z brezpravnim lovom ali na podoben način, od škode, ki zaradi malomarnosti ali drugih vzrokov nastane na ribolovni vodi in posledično na vodnem življu. Odgovornost za te škode je strožja, saj je nekrivdna in objektivna. Kot takšno jo opredeljuje že omenjena Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah, ki tudi določa, da mora škodo, ki jo povzročijo živali zavarovanih vrst na premoženju, povrniti pristojno ministrstvo.

Za škodo po 4. in 5. členu cenika so objektivno odgovorne fizične in pravne osebe, ki imajo sicer vsa oblastvena dovoljenja za izvajanje določene dejavnosti, pa pri tej dejavnosti povzročajo čezmerno škodo na vodnem in ribjem življu. Tu gre za pogine, havarije, ki nastajajo pri raznih gradnjah, ob prometnih nesrečah z izlitjem škodljivih snovi in pa za škode, ki nastajajo redno z izpuščanjem odplak v vodotoke, kjer sicer ne pride do popolnega pogina rib, ampak do bistvenega zmanjšanja ribjega staleža zaradi poslabšanja pogojev. Take redne škode kot jih imenujemo, se obračunavajo letno na osnovi izračuna, kolikšen bi bil ribji stalež, če takih odplak ne bi bilo, in ugotovitve, za kolikšno stopnjo se je ribji stalež zmanjšal. Tako stopnjo mora izračunati izvedenec iz ribiške stroke na osnovi podatkov, ki jih dobi pri ribiški družini (ulovi, vlaganja, ugotovitve) in podatkov iz ribiškega katastra.

Vsa sredstva, pridobljena iz odškodnin, je RD dolžna vložiti v sanacijo povzročene škode.

Normativna ureditev sladkovodnega ribištva

Zakon o sladkovodnem ribištvu je temeljni in najpomembnejši predpis za izvajalce ribiškega upravljanja in ribiče. Zakon ureja in istočasno definira sladkovodno ribištvo kot upravljanje ribolovnih virov v celinskih vodah. Kot ribolovne vire zakon opredeljuje vse

vodne organizme kot so prostoživeče ribe in druge vodne živali, ki so predmet upravljanja. Zakon je usklajen tudi z relevantnimi predpisi EU, saj vsebinsko povzema Direktivo Sveta o ohranjanju naravnih habitatnih tipov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst.

Cilji zakona so zlasti celostno načrtovanje in upravljanje rib na teritorialno zaokroženih območjih; omogočanje trajnostne rabe rib in etike ribolova ter načrtovanje, pospeševanje in nadzor gojitve rib za poribljavanje voda. Cilji zakona so tudi prispevati k ohranjanju in varovanju naravnih populacij rib, njihove vrstne pestrosti, starostne strukture in številčnosti; varstvu ogroženih ribjih vrst in njihovih združb; preprečevanju vnosa tujerodnih ribjih vrst v celinske vode in njihovega širjenja in v varovanju in ohranjanju narave salmonidnih in ciprinidnih voda (čl. 5). Pri tem zakon celovito obravnava *ribolovne vire*. To so vodni organizmi – prostoživeče ribe in druge vodne živali, ki so predmet upravljanja. Zakon opredeljuje ribe v celinskih vodah kot naravni vir pod posebnim varstvom države. Ribje vrste, ki so predmet ribolova, predpiše država. V ta namen je Vlada Republike Slovenije izdala *Uredbo o ribjih vrstah, ki so predmet ribolova v celinskih vodah.*

V členih 8-9 so opredeljena **načela za oblikovanje ribiških območij in ribiških okolišev**. Ribiška območja in ribiški okoliši morajo zlasti zagotavljati celovito ribiško upravljanje in trajnostno rabo rib, zato se meje ribiških okolišev ne določajo po upravno administrativnem načelu, temveč po načelu celovitega upravljanja z ribjimi populacijami. V ribiška območja in okoliše pa se ne uvrščajo izločene vode. Ribiški okoliši se lahko delijo na manjša območja - revirje, ki imajo različen režim upravljanja. Ta območja se določijo z ribiško gojitvenim načrtom. Ribiški revirji so lahko varstveni, ribolovni, brez aktivnega ribiškega upravljanja in prizadeti revirji. Vlada Republike Slovenije je na podlagi navedenih načel izdala že predhodno omenjeni *Uredbo o določitvi ribiških območij in okolišev* ter *Uredbo o določitvi vod posebnega pomena.*

V členih 10-13 zakon predpisuje **program razvoja ribištva in načrtovanje upravljanja rib**. S *programom razvoja ribištva* se opredelijo dolgoročne usmeritve v ribištvo, določijo cilji, naloge in ukrepi ter potrebna javnofinančna sredstva. Ta akt, ki določa dolgoročne usmeritve upravljanja rib na državni ravni se sprejme za obdobje 12 let. V nadaljevanju so predpisani *načrti ribiškega upravljanja ribiških območij*, ki so podlaga za pripravo ribiškogojitvenih načrtov za vsak posamezen okoliš. V načrtu se določijo temeljne usmeritve za ohranitev in trajnostno rabo rib v ribškem območju, načela posegov v populacije posameznih ribjih vrst, usmeritve za poribljavanje in gojitev rib ter usmeritve za varstvo tistih delov ribiškega območja, ki so zavarovani po predpisih o ohranjanju narave. Načrte območij in ribiškogojitvene načrte pripravlja Zavod za ribištvo, potrjuje pa jih za to pristojni minister v soglasju z ministrom, pristojnim za ohranjanje narave in ministrom, pristojnim za vode. Takšen sistem priprave in potrditve načrtov ribiškega upravljanja ribiških območij in *ribiškogojitvenih načrtov* naj bi, ob upoštevanju vseh okoljskih zahtev, zagotavljal večje varstvo in trajnostno rabo rib. Na osnutek načrta ribiškega upravljanja ribiškega območja in na osnutek ribiškogojitvenega načrta, ki se pripravita za obdobje šestih let, podata izvajalec ribiškega upravljanja in pristojna lokalna skupnost svoje mnenje. Na podlagi ribiškogojitvenega načrta izdela izvajalec ribiškega upravljanja *letni program*. V njem predvidi izvajanja ribiškogojitvenega načrta za posamezno leto na podlagi ocene stanja v ribškem okolišu za preteklo leto. Ocena je sestavni del letnega programa. Letni program potrdi Zavod za ribištvo. Izvajalec ribiškega upravljanja mora pripraviti tudi poročilo o izvajanju letnega programa za preteklo leto in ga poslati Zavodu za ribištvo.

Trajnostna raba rib je opredeljena v členih 14-20. Le ta mora biti takšna, da ne ogroža ugodnega stanja vrst. Reprodukcijski material za poribljavanje v naravnem okolju se zagotavlja z odvzemom spolnih celic in smukanjem plemenk v naravi. V tem poglavju zakon ureja tudi posege v vodno okolje, ki morajo biti v največji meri izvedeni tako, da zagotavljajo

ugodno stanje rib in njihove vrstne pestrosti. S temi določbami je med ostalimi mišljena tudi gradnja ustreznih funkcionalnih vodnih stez ob gradnjah hidroelektrarn. Zakon podrobneje ureja tudi odkrivanje povzročitev okoljskih nesreč v primerih, ko pride do pogina rib. To področje je urejeno tudi s posebnim podzakonskim aktom – Uredbo o ukrepih pri poginih rib v celinskih vodah.

Poglavje o **ribolovu** v členih 21-27 povzema bistvene zapovedi in prepovedi, ki se nanašajo na izvajanje t.i. športnega ribolova. Natančnejša določila o ribolovnem režimu vsebuje tudi podzakonski akt – Pravilnik o ribolovnem režimu v ribolovnih vodah. Podrobneje o tem pišemo v 8. poglavju tega priročnika. Ribiči, predvsem pa ribiški čuvaji morajo podrobno poznati navedeno tematiko. Zakon ureja tudi **ribiška tekmovanja**, ki morajo biti določena z ribiškogojitvenim načrtom, potekati po pravilih Ribiške zveze Slovenije, o tekmovanju pa mora biti obveščena tudi ribiška inšpekcija.

V nadaljevanju zakon v členih 28-36 podrobneje ureja **koncesije** za izvajanje ribiškega upravljanja. Opredeljuje obseg koncesije, pogoje, ki jih mora izpolnjevati koncesionar, merila za izbiro, vsebino koncesijskega akta, vsebino pogodbe ter pravice koncedenta in koncesionarja. Ribiške družine imajo načeloma prednost pri podeljevanju koncesij, vendar morajo imeti praviloma najmanj 30 članov, ne smejo zaračunavati pristopnine, omejevati članstva in morajo omogočati nakup ribolovnih dovolilnic tudi ribičem, ki niso člani. Podrobnejša določila vsebuje Uredba o podelitvi koncesij za izvajanje ribiškega upravljanja.

V členih 37 in 38 ureja zakon **ribolov v komercialnih ribnikih**. Ti so lahko namenjeni trženju ribolova in pomenijo gospodarsko rabo vode. Takšni ribniki zato niso vključeni v ribiške okoliše in niso predmet ribiškogojitvenih načrtov. Lastnik takšnega vodnega zemljišča lahko trži ribolov, če pridobi vodno dovoljenje po predpisih o vodah in dovoljenje ministra. Gre praviloma za zaprte manjše vode kot so gramoznice in glinokopi, v katere se vlagajo odrasle ribe za ribolov in v katerih ni krmljenja ali celo zdravljenja rib. Podrobnejša pravila ureja podzakonski predpis – Pravilnik o komercialnih ribnikih.

V členih 39-42 zakon ureja **gojitev rib**. Zakon loči gojitev rib za porabljanje kot naravovarstveno nalogo izvajalcev ribiškega upravljanja in gojitev rib za prehrano. Gospodarska reja za prehrano in gojitev okrasnih rib se urejata po zakonu o živinoreji in veterinarstvu. Predpisana je tudi evidenca ribogojnic, ki se vodi v ribiškem katastru.

Zavod za ribištvo je v členih 43-49 opredeljen kot **javna služba v ribištvu**, ki opravlja zakonsko opredeljene naloge javne službe in naloge, ki se izvajajo na podlagi javnega pooblastila. Za izvajalce ribiškega upravljanja je posebej pomembna zavodova naloga priprave načrtov ribiškega upravljanja v ribiških območjih in ribiškogojitvenih načrtov v ribiških okoliših ter izdaja mnenj po predpisih o ohranjanju narave. Zavod izvaja na podlagi javnega pooblastila tudi določene naloge usposabljanja delavcev v ribištvu. Zavod za ribištvo tudi upravlja z vodami posebnega pomena. Te vode določi vlada in predpiše tudi režim upravljanja.

Izvajalci ribiškega upravljanja so ribiškemu katastru, ki ga vodi zavod, dolžni **poročati podatke o ribiškem upravljanju** in trajnostni rabi rib, določa zakon v 13. in 51. členu. Ribiški kataster se vodi kot javna knjiga in je nepogrešljiva baza podatkov za izdelavo ribiških načrtov, pripravo strokovnih mnenj pri pridobivanju koncesij ter zagotavljanju strokovnih podlag pri planiranju v prostoru.

V členih 52-55 zakon predpisuje **organizacije v ribištvu**. Združevanje vseh ribiških družin v *Ribiško zvezo Slovenije* je obvezno, medtem ko je združevanje v *območne zveze ribiških družin* dogovorno in prostovoljno. Člani Ribiške zveze Slovenije lahko postanejo tudi druga društva, organizacije in posamezniki, katerih dejavnost je povezana z ribištvom.

Ribiška zveza Slovenije nastopa v vlogi sogovornika, ki zastopa interese vseh članov in tudi širše javnosti. Poleg nalog, za katere so jo v statutu pooblastili njeni člani opravlja Ribiška zveza Slovenije še tiste naloge, za katere pridobi javno pooblastilo. Zakon opredeljuje tudi *ribiško družino* kot društvo, ki ima sklenjeno koncesijsko pogodbo za izvajanje ribiškega upravljanja v ribiškem okolišu. Ribiška družina izvaja pretežni del nalog v javnem interesu, le ribolov se izvaja v zasebnem interesu.

Za strokovno izvajanje vseh javnih nalog je zelo pomembno **strokovno usposabljanje** ribičev in še posebej delavcev, ki so pogoj za izvajanje ribiškega upravljanja poudarja zakon v 56. členu. Programe usposabljanja predpiše minister, ki imenuje tudi komisije za opravljanje izpitov oziroma preizkusov znanja. Usposabljanja na podlagi javnega razpisa načeloma izvajata Ribiška zveza Slovenije in Zavod za ribištvo. Minister za kmetijstvo je o tem izdal več *podzakonskih aktov*, ki se nanašajo na izobraževanje in opravljanje strokovnega izpita ribogojcev, ribiških gospodarjev in izvajalcev elektroribolova.

Za škode na ribah, ki nastanejo zaradi zastrupitev in onesnaženja, je izvajalec ribiškega upravljanja **upravičen do odškodnine**, določa zakon v 58. členu. Izvajalec ribiškega upravljanja mora biti zainteresiran, da se odkrije in kaznuje povzročitelj zastrupitve oziroma onesnaženja, katerega posledica je pogin rib.

V nadaljevanju zakon podrobneje predpisuje status, naloge in pooblastila **ribiško čuvajske službe** kot pomembno obliko nadzora nad ribolovnimi vodami. Število ribiških čuvajev, ki so jih dolžni imeti izvajalci ribiškega upravljanja je odvisno od velikosti okoliša ter potreb po čuvanju oziroma nadzoru. Natančnejša določila o izvajanju strokovnega izpita za ribiške čuvaje vsebuje istoimenski podzakonski akt. Podrobneje je navedena tematika predstavljena v poglavju 7 in 8 tega priročnika. Zakonsko predpisane naloge nadzora nad izvajanjem določb zakona izvaja tudi **ribiška inšpekcija**. Predpisana so pooblastila in ukrepi, ki so v njeni pristojnosti. Med ostalim izvaja ribiška inšpekcija tudi nadzor nad delom ribiških čuvajev, s **kazenskimi določbami** so predpisane globe za posamezne prekrške tako za izvajalce ribiškega upravljanja kot za druge povzročitelje. Prekrškovni organ za sankcioniranje navedenih prekrškov je praviloma ribiška inšpekcija.

Za ribiče in ribiške družine je zaradi oblike pravne organiziranosti pomemben pravni predpis tudi **Zakon o društvih**. Že Zakon o sladkovodnem ribištvu definira ribiško družino kot društvo, kar pomeni, da mora biti organizirana po pravilih, ki veljajo za navedene organizacijske oblike prostovoljnega združevanja.

Že v uvodnih določbah zakona je poudarjena **svoboda združevanja** pri čemer pa zakonodajalec posebej poudari, da namen ustanovitve in delovanja društva ni pridobivanje dobička, temveč uresničevanje skupnih interesov. Presežke prihodkov nad odhodki iz dejavnosti in drugih virov društva je potrebno trajno nameniti za uresničevanje namena in ciljev in se jih ne deli med člane (čl. 1).

Združevanje v društvo je **prostovoljno**, član društva lahko postane vsakdo pod **enakimi pogoji**, ki jih društvo določi v temeljnem aktu. Delovanje v društvu temelji na enakopravnosti članov (čl. 2). Te zakonske določbe pomenijo, da članstva v ribiški družini ni mogoče omejevati, iz česar izhaja, da so lahko člani ribiških družin tudi tujci in da je lahko nekdo član dveh ali celo večih ribiških družin. Posledično to pomeni, da je dolgoročno potrebno upravljalvske naloge in dolžnosti prilagoditi morebitnemu naraščajočemu ali padajočemu članstvu. Član društva je lahko tudi otrok ali mladoletna oseba. V tem primeru poda pristopno izjavo oziroma podpiše pisno soglasje njen zakoniti zastopnik (čl. 11). Vsak član društva

lahko tudi sodno izpodbija sklepe organov društva. Enako lahko izpodbija tudi odklonitev sprejema v članstvo (čl. 14).

Zakon določa, da lahko društvo **ustanovijo** najmanj tri poslovno sposobne fizične osebe oziroma pravne osebe (čl. 8). V tem delu določila Zakona o društvih in Zakona o sladkovodnem ribištvu nista usklajena, saj slednji, za pridobitev koncesije zahteva najmanj 30 članov, pridobitev koncesije pa veže tudi na status ribiške družine oziroma društva.

Zakon natančneje ne določa **internih aktov**, ki jih mora imeti društvo. Določa le obligacijo *temeljnega akta društva* (ponavadi je to statut) in vsebino temeljnega akta. Preostalo interno normiranje je odvisno od organizacije in razvejanosti dela društva.

Zakon natančneje tudi ne predpisuje kateri **organi društva** so obvezni in kakšne pristojnosti imajo. Določa le, da mora temeljni akt in pomembnejše odločitve sprejemati *zbor članov*, ki ga sestavljajo vsi člani društva (čl. 13). Določa tudi, da imajo člani društva pravico sodelovati pri upravljanju društva in sicer neposredno ali posredno po predstavnikih oziroma izvoljenih organih (čl. 12) Po sedaj obstoječi praksi imajo ribiške družine organe društva in delovna telesa teh organov. Najvišji organ je ponavadi občni zbor ali izjemoma ponekod tudi še skupščina, ki ga sestavljajo vsi člani družine. Občni zbor je pristojen tudi za sprejem temeljnega akta – statuta in odloča o premoženju družine. Za določena opravila lahko pooblasti druge organe. Vodstvo družine je upravni organ, ki ima praviloma predsednika in podpredsednika. Društvo zastopa predsednik. Občni zbor ponavadi izvoli tudi tožilca in člane disciplinskega razsodišča ter jim določi obseg delovanja. Za nadzor nad delom in poslovanjem družine in s tem tudi vseh organov, ne samo UO, društvo imenuje nadzorni odbor. Za administrativne posle UO imenuje tajnika, ki je lahko honorarni ali trajno zaposleni član, praviloma imenuje tudi blagajnika, ki skrbi za finančno poslovanje družine. Upravni odbor imenuje tudi razne komisije kot npr. gospodarsko komisijo, komisijo za delo z mladoletnim članstvom, komisijo za čuvajsko službo, tekmovalno komisijo itd..

Zakon opredeljuje tudi društva, ki delujejo v **javnem interesu**. Delovanje društva, ki deluje v javnem interesu presega interese svojih članov in je splošno koristno. Ribiškim družinam je takšen status podeljen na podlagi zakona. Skladno z določili 55. člena Zakona o sladkovodnem ribištvu delujejo vse ribiške družine v javnem interesu, saj delujejo na področju varstva živali in varstva okolja iz česar izhaja, da opravljajo splošno koristne dejavnosti.

V zaključku zakon opredeljuje **prenehanje društva**. Društvo lahko preneha po volji članov, s spojitvijo ali pripojitvijo k drugim društvom, s stečajem, na podlagi sodne odločbe o prepovedi delovanja ali po samem zakonu. Takšen primer bi lahko nastal za ribiško družino, ki bi ji bila odvzeta koncesije ali za ribiško družino, katere članstvo bi se zmanjšalo pod trideset članov, kar je načelni pogoj za pridobitev koncesije in upravljanje z ribolovno vodo.

Za določene ribiške družine, katerih ribolovne vode mejijo s sosednjo Republiko Hrvaško je pomemben akt **Deklaracija o športnem ribolovu na mejnih delih voda Slovenije in Hrvaške**. Obe sosednji državi sta se že leta 1991 začeli dogovarjati o usklajevanju sladkovodnega ribištva na mejnih delih voda med državama. Te so: Mura, Drava, Sotla, Sava, Bregana, potoka Sušica in Kamenica, Kolpa, Reka in Dragonja. Vsebinsko Deklaracije sta podpisali ribiški zvezi obeh držav leta 1992, kasneje pa tudi amandmirali.

Deklaracija zahteva od upravljavk obeh držav, da skrbijo za poenotenje ribolovnih načinov, enotno omejitev dnevnega ulova rib, enotno določene najmanjše lovne mere, enoten lovopust za posamezne lovne vrste rib (dopolnjeno z aneksom) ter skupno ribiškogojitveno načrtovanje in enak pristop čuvajskih služb obeh držav. Za gospodarje ribiških družin so

posebej pomembna določila, ki opredeljujejo skupen gospodarski načrt za določen mejni vodotok, ki mora vsebovati tako ukrepe za vzrejo, zaščito in lov rib kot ukrepe za izboljšanje kakovosti in varstvo okolja in mejnih voda.

Najpomembnejše splošno določilo je vsekakor v opredelitvi, da na mejnih delih voda veljajo varstveni ukrepi tiste države, ki strožje varujejo vodni živelj. Pomembno je tudi določilo, da smejo državljani Republike Slovenije in Republike Hrvaške loviti v vodotoku in z obeh bregov struge. Državljan tretjih držav smejo loviti le s tiste strani meje, na kateri so kupili ribolovno dovolilnico. Za ribiške čuvaje je še pomembno določilo, da imajo pravico delovati le na matični strani mejne vode.

Deklaracija je bila temelj za pripravo ribiškega dela meddržavnega Sporazuma o obmejnem prometu in sodelovanju (SOPS), ki je začel veljati v začetku leta 2002.